శివకాంత

"ఎదిగిన ఇద్దరు మగవారి మధ్య వున్న స్నేహం, ఇద్దరు ఆడవాళ్ళ మధ్య ఛస్తే వుండదు. ఆడవాళ్ళు స్నేహనికి పనికి రారు" అన్నాడు శివప్రసాదరావు. ఆ ఉదయమే మా ఆవిడా వాళ్లావిడా పోట్లాడుకున్నారు. ప్రసాదరావు భార్యకి తను అందగత్తెననే గర్వం. వాళ్లాయన తనను ఎక్కడపడితే అక్కడికి వెంటపెట్టుకు వెళ్తాడనీ, నేను మా ఆవిడను ఎక్కడపడితే అక్కడకు తీసుకువెళ్ళకపోవడానికి మా ఆవిడ అంత చక్కనిది కాకపోవడమే కారణమనీ ఆవిడ వెక్కిరించిందట- ఇలా నా స్నేహితుని భార్యమీద నాతో చెప్పి "తెల్లతోలుతప్ప ఒంట్లో ఎక్కడా ఎముకా, కండాలేదు. అలాటి గర్విష్టి వాళ్ళంటే నాకు ఒళ్ళు మంట" అని మా ఆవిడ విసుక్కుంది.

"ఆ మొగుడు చచ్చీ చెడీ యింటికి రావడం తడవు-నెత్తినెక్కి సవారీ చేస్తుంది. ఏ బజారుకో షాపింగ్‌కో స్నేహితులిళ్ళకో సినిమాకో ఎక్కడికో అక్కడకు తీసుకెళ్తే కాని వదల్దు. అందుకే వాళ్ళకి వూరినిండా అప్పులు-" అంటూ ప్రసాదరావు భార్య గురించి విమర్శించింది.

నాకు చాలా సిగ్గుగా వుంది. ప్రసాదరావూ, నేను ప్రాణ స్నేహితులం- కావాలని పక్క పక్క యిళ్ళలోవుంటున్నాం. ఈవిడ మాటలు అతనికి వినిపిస్తాయోమోనని నేను గిజ గిజ లాడిపోతున్నాను. ఎటూ చెప్పలేక

"ఆవిడ నీకంటే చిన్నది. లోపాలుంటే మనం సర్దు కోవాలి. మాటల్లో బయటపడ గూడదు" అన్నాను.

"మీరు నన్నెక్కడికీ తీసుకెళ్ళరు. అందుకే నేనావిడకు లోకువ. అనుకుంటే సరా-ఏ మందంలేండి నా మొహం అందం-తెల్లగా పాలిపోయి వుంటుంది. వాళ్లు నవయవ్వన విలాసవంతులు. మనవేమో ముసలి దంపతులం. అందుకే ఆవిడకంత మిడిసిపాటు" అని ఆ అందచందాల తగూలోకి నన్ను కూడా యిరికిస్తూ మాట్లాడింది మా ఆవిడ.

కాస్త ఆలోచించి, ప్రమాదకరమైన ఈ అందచందాల నినాదంలోంచి మా ఆవిడ బుర్రను తిప్పాలనే ఉద్దేశంతో-

"అందమైన వాళ్ళయితే మటుకు మొగుడూ పెళ్ళాలు పోట్లాడుకోరా?" అన్నాను.

మా ఆవిడ నా ప్రశ్నకు సూటిగా జవాబు చెప్పకుండా- తను మరో మెలికి వేస్తూ-

"అయితే ఆవిడ అందమయిందని మీరు ఒప్పుకుంటున్నారా?" అని 'యూ టూ బ్రూటస్'లా నాకేసి చూసింది.

"చూడు-స్నేహితుని భార్య అందం గురించి నన్ను ప్రశ్నించి చంపకు. ఆవిడ చాలా మంచిది" అన్నాను.

"ఏం మంచి? ఆవిడ మంచితనం మీకేం తెలుసు?"

"నీకూ తెలుసు. ఇప్పుడేదో కోపం మీదున్నావు. అందుకని కఠినంగా వున్నావు. నీ మనసులో పాపం ఆవిడంటే జాలిలేదా?"

"నాకా? పాపమంటూ జాలా? దేనికి?"

"నువ్వే చెప్పావుకదా-ప్రసాదరావుగారి కోసం ఎవరెవరో స్నేహితులు వేళాపాళా లేకుండా వస్తారని. వాళ్ళకు స్నానపానాలు, తిళ్ళూ, టిఫిన్లూ, కాఫీలు చేసిపెట్టలేక ఆవిడ సతమతమయిపోతుందనీనూ."

"అమ్మ-ఏం చిత్రంగా మాట్లాడుతారండీ? వేళాపాళా లేకుండా వచ్చే అతిథులంటే ఏ ఇల్లాలికి విసుగ్గా వుండదూ?

"ఆవిడ ఎల్లా చేసి పెడుతోందోనని నువ్వే ఆశ్చర్య పోయావుగా-అతను మొండివాడనీ-ఇల్లాలి కష్టసుఖాలు ఆలోచించడనీ -పైగా వాళ్ళంతా వాళ్ళ ఒకే ఒక మంచం మీద ఎక్కి కూర్చోడం, పడుకోడం, ఆవిడ కసహ్యమనీ-తువ్వాళ్లూ దుప్పట్లూ లుంగీలు అన్నీ వాళ్ళు వాడేస్తూంటే ఆవిడ పళ్ళు పట పటా కొరుక్కుంటుందనీ నువ్వే చెప్పావుగా- మళ్ళీ ఇప్పుడిలా మారిపోయావేం కాస్తంత పేచీ వచ్చి?"

"బావుందండోయ్- ఆడవాళ్ళ కష్టాలు మీకేం తెలుస్తాయ్! ఎంత స్నేహితులయినా మంచాల మీదెక్కి దొర్లితే ఏ ఇల్లాలికయినా ఒళ్ళు మండుకొస్తుంది. ఇది ఇల్లా-హోటలు రూమా అనిపించదా? వాళ్ళిద్దరి మధ్యా అందుకే అస్తమానూ పోట్లాటలు వచ్చేవి."

"అందమయిన వాళ్ళుకూడా పోట్లాడుకుంటారని నువ్వు ఒప్పేసుకుంటున్నావన్న మాట!

"పోట్లాట వెలిశాక ఆయన ఆవిడని షాపింగ్‌కో, సినిమాకో తీసికెళ్ళేవాడు. తన గెస్టులనుంచి ముందు అల్లరిపెట్టకుండా సహించి చాకిరి చేస్తున్నందుకు, ఆవిడ దుబారా ఖర్చుల్నీ ఆ మగాడు చచ్చినట్లు కుక్కిన పేనులా భరిస్తున్నాడు. అది ఆవిడ చక్కంది కావడం వల్ల ఆయన్ను కొంగునకట్టుకు తిప్పుకుంటున్నాననుకుంటే అది పొరపాటు. పొరపాటే కాదు తెలివి తక్కువకూడా."

"ప్రసాదరావు పెళ్ళాం మీద నీ కిప్పుడు కోపం వుందా పోయిందా? పోయిందంటే నీకో మాట చెప్తాను."

మా ఆవిడ మొహం ఎర్రబడింది. తమాయించుకుని-

"ఆవిడ గర్విష్టి అవునా కాదా? ముందామాట చెప్పండి."

"ఆవిడ స్వయానా అతనికి అప్పకూతురు. చిన్నప్పట్నుంచీ మేనమామ నెత్తెక్కితొక్కేది అదంతా పై వాళ్ళకు మరోలా కనపడొచ్చు. అతి గారం వలన ఆవిడ చేష్టలన్నీ అప్రియాలైనా ప్రియాలైనా అతను భరించక తప్పదు."

"అదేనా మీరు నాకు చెప్తానన్న రహస్యం?"

"కాదు, ప్రసాదరావు ఉద్యోగం మానేస్తున్నాడు. మానేసి వాళ్ళపార్టీ వర్క్‌కి అండర్ గ్రవుండ్‌కి వెళ్ళి పోతున్నాడు."

"మరిపెళ్ళాం, పిల్లలూ?"

"వాళ్ళను వదిలేస్తున్నాడు."

"మరి ఆవిడ యిష్టపడిందా?"

"ఆవిడ కసలు తెలీదు."

"రామ రామ! మీ రెల్లా వూరుకున్నారండి? పాపం ఆవిడ కాపరంలో నిప్పులుపోసి అతనల్లా చేస్తూంటే-"

"ఎవరు చెప్పినా వినడు."

మా ఆవిడ కాసేపు నిర్ఘాంతపోయి 'కర్కోటకుడు' అని గొణుక్కుని "మరింకేమీ లాభంలేదా?"

"లేదు."

ఇంతవరకూ దూషించిన ప్రసాదరావు భార్య కోసం మా ఆవిడ మనస్ఫూర్తిగా బాధపడి కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంది.

■

సన్నగా పొడుగ్గా పెట్టె మరకలుపడ్డ జరీచీరలా వుంటుంది శివకాంత. నాకు తెలిసిన ఆడవాళ్ళే చాలాతక్కువ. అందులో నా కిష్టమైన ప్రియస్నేహితుడి భార్య శివకాంత. ఆ అమ్మాయి అసలు పేరు శివకాంత కాదు. శివప్రసాదరావు నా కిష్టమైన స్నేహితుడు కాబట్టి అతని పెళ్ళాని 'శివకాంత'ని నేనే రిఫర్ చేస్తూ వుంటాను.

మా ఆవిడ అంటే శివప్రసాదరావుకి గౌరవం-నేనంటే చిన్న గురి. ఈ ఆడ తగూ గురించి ప్రస్తావిస్తూ"గురూగారూ ఆడవాళ్ళు స్నేహితులుగా వుండలేరు" అని వ్యాఖ్యానించాడు.

"మనం వాళ్ళని ఎదగనియ్యలేదు.చీరలు నగలూ బజార్లూ సినిమాలు అసూయలూ వాళ్ళనల్లా చావనివ్వండి-"

అని చేత్తో గాలిలో కొట్టిపారేశాడు.

శివకాంతని గురించి కూడా సిద్ధాంతీకరిస్తూ-

"అదో పెద్ద మూర్ఖురాలు-ఎడ్యుకేట్ అవలేదు. చెత్త నవలలు తప్ప అది మరింకేమీ చదవలేదు. ఎంత మంది పేద జనం ఎన్ని కష్టాలు పడుతున్నారో వీళ్ళకి తెలుసా? జీవితాన్ని ఎదుర్కోవడం పేద స్త్రీలకు తెలిసినట్లు వీళ్ళకేం తెలుసు?

మగాళ్ళకి ఎపెండేజస్‌గా కాకుండా తమ కాళ్ళమీద తాము నిలబడేటట్లు ధైర్యంగా జీవితాన్ని ఫేస్ చేయడం వీళ్ళకి ఛస్తే రాదు. ప్రేమ ప్రేమని మిడిల్‌క్లాస్ వాల్యూస్‌ని పట్టుకుని ప్రాకులాడతారు. పూర్ క్రీచర్స్" అన్నాడు.

శివప్రసాదరావు ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి హైదరాబాద్ వెళ్తున్నప్పుడు వాళ్ళని భోజనానికి పిలుద్దామా అని మా ఆవిడను అడిగాను.

"మీ ఫ్రెండ్‌కి ఎంతో మంది లంచ్‌లూ డిన్నర్లూ ఆఫర్ చేశార్ట. ఎన్నిటికని వెళ్ళగలం అందిట ఆవిడ. మనం పిలిచినా ఆవిడ పడనివ్వదులెండి. మనకిది మళ్ళీ మరో అవమానం" అంది మా ఆవిడ.

శివప్రసాదరావుని శివకాంత కట్టిపడేస్తుంది, ఎక్కడికీ పోనివ్వదని మా ఆవిడకు యింకా అనుమానంగానే వుంది. ఉద్యోగం మానేసిన రోజుని వాళ్ళిద్దరూ అరకు రాజూ అరకు రాణిల్లా ఆటోలో భోజనాలకీ విందులకీ సినిమాలకీ స్నేహితులిళ్ళకీ తిరగడాన్ని మా ఆవిడ మరోలా అర్థం చేసుకుంది.

▮

శివప్రసాదరావు యూజిలోకి వెళ్ళిపోయాడని నమ్మకంగా విన్నాను. దొరికితే ఏం చేస్తారని బిక్క మొహం వేసుకుని మా ఆవిడ అడిగింది. కాల్చి చంపేస్తారన్నాను.

▮

శివప్రసాదరావు ఏమయ్యాడని అతని కొలిగ్స్. ఫ్రెండ్స్ నన్ను అడిగేవారు. మీకు తెలిసేవుంటుంది, మీకు తెలీయకుండా ఉంటుందా అని అనేవారు. అతను ఉద్యోగం మానేముందు నాకు అప్పగించిన చిన్న చిన్న పనులు చేస్తూ వచ్చాను. కొంతమంది అతను ఈచుట్టు పక్కలే వర్క్ చేస్తున్నాడని అనేవారు, అతని గురించి అంత మిస్టరీగా చెప్పుకునేవారు.

మా ఆవిడకూడా-అలాటివాళ్లు పెళ్ళి చేసుకోకూడదు. పెళ్ళి చేసుకున్నాక వాళ్ళను నట్టనడి సముద్రంలో ముంచ కూడదు. మీ స్నేహితుడు చేసింది తప్పే'నని పెళ్ళయిన వాళ్ళకు దేశభక్తి వుండకూడదన్నట్లు మాట్లాడేది. ఆవిడకు తను అందగత్తెననే గర్వం వున్నందుకు తగిన శాస్తి జరిగిందని మాత్రం మా ఆవిడ అనలేదు. అతని భార్య తమ్ముడి దగ్గరకు వెళ్ళిపోయిందనీ, మెట్రిక్యులేషన్‌కు ప్రయివేటుగా కట్టి ప్యాసయి ఏదయినా

జాబ్‌చేసి పొట్టపోషించు కోవాలనే అభిప్రాయం వుందని విన్నాను. పిల్లల్ని చదివించు కుంటోంది.

■

శివకాంత మెట్రిక్యులేషన్‌కు కట్టి ప్యాసయింది. శివప్రసాదరావు స్నేహితులు సూపర్ బజార్‌లో సేల్స్‌గరల్‌గా జాబ్ సంపాదిస్తే, ఆమె తమ్ముడు "మా అక్క ఉద్యోగం చేస్తే మాకు పరువు తక్కువ" అని పేచీపెట్టి ఆమె జాబ్‌లో చేరకుండా అడ్డుపడ్డాడని విన్నాను. శివకాంతను పిల్లలు మాత్రం

"నాన్న ఏడి? ఎప్పుడు వస్తాడని"అడగ్గడం, ఆవిడ కలకత్తాలో వున్నారనీ, ఢిల్లీలో వున్నారనీ, రీసెర్చి చేస్తున్నారనీ చెప్పి తప్పించుకుంటూ వుండేది. పిల్లలకి జ్వరాలు, పై ఖర్చులూ, స్కూలు ఖర్చులూ వచ్చినపుడు కొద్దిగా అప్పులు చేసేది. సహాయం ఎవరు చేస్తామన్నా ఒప్పుకునేది కాదు. ఉండి ఉండి "మావయ్య ఇంత అన్యాయం చేస్తాడనుకోలేదు" అని గొల్లున శోకాన్నాలు పెట్టేది. ఆవిడ్ని అలా ఏడ్వనిస్తే మళ్ళీ తనకు తానే సర్దుకునేది.

■

రెండేళ్ళు, మూడేళ్ళయింది.

"ఇంకా మీ ఫ్రెండ్ బయటకు రాలేదా?" అని అంటూండేది మా ఆవిడ.

"ఆయన బాగున్నాడా? ఆయనకేం ప్రమాదం జరగ లేదు కదా" అని అడిగేది.

శివకాంత పిల్లలకి జ్వరాలు, ఆమె కూడా సుస్తీపడి లేచిందని విని మా ఆవిడ కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంది.

■

ఒక రోజు ఒక దూత వచ్చి నాకో చీటీ యిచ్చి నన్ను ఫలానా చోటుకి ఫోన్ చేయమన్నాడు. అవతల మనవాడి గొంతుని గుర్తుపట్టి అతను బతికే వున్నందుకు చాలా సంతోషించాను. సందులూ గొందులూ యిరుకు గల్లీలు దాటి ఓ మారుమూల కొంపలో నేనతన్ని కలుసుకున్నాను. ఇద్దరం చాలాసేపు కబుర్లు చెప్పుకున్నాము. టీ తాగాము. అతను భార్యపిల్లల విషయం అడిగి తెలుసుకున్నాడు. ఒక మాటు వెళ్ళి చూడకూడదా అని సూచించాను. మా ఆవిడ రాగాలు పెట్టి గొడవ చేసిందంటే నన్ను మోసేస్తారు. దానివల్ల నాకు, నా వల్ల మావాళ్ళకీ డేంజర్ ..... నేను దాన్ని కలుసుకోను అన్నాడతను నిర్లిప్తంగా.

చిక్కలేదు, నీటుగా ధీమాగా వున్నాడు. ఎప్పటిలానే అతని అభిప్రాయాలతనివి. వంగని శివధనుస్సులా వున్నాడు. స్నేహితులందరి గురించీ అడిగాడు. ఫలానా పుస్తకాలు పత్రికలు కావాలన్నాడు. మా ఆవిడని మా పిల్లల్నీ అందరినీ మరీ మరీ అడిగాడు. బయటకు రావడం ఎప్పుడు అనే ప్రశ్నకు దేశ పరిస్థితులు మారినప్పుడు అనేది జవాబు. అతని

మీదేం కేసులు లేవుట. పార్టీ ఆర్గనైజేషన్ వర్క్ కాని యాక్షన్‌లో లేదుట. కాని, బయటకు వస్తే ఏవో కేసులు బనాయించి జైలుకి పంపిస్తారట. జైల్లో కెళితే లాభం కదా, చంపరు. కేసుల మీద కేసులు నడుస్తూ వుంటాయి, అంతేకదా అన్నాను. అతను నవ్వాడు. నాకేం భయంలేదు. మీరు గాభరాపడకండి అన్నాడు.

"ఒకసారి మీ ఆవిడను పిల్లలనూ చూసి ఓదార్చివస్తే మంచిది కాదా" అని మళ్ళీ అడిగాను.

"ఎవర్ని ఎందుకు ఓదార్చాలి? కోట్లాది భారత ప్రజానీకాన్ని ఎవరు ఓదార్చగలరు?"

"మీ గురించి ఎక్కడ వున్నది చెప్పమని పోలీసులు ఆవిడను యిబ్బంది పెడితే"

"ఇబ్బంది పెట్టిన వారి అందరి చరిత్రలూ ఎలా వుంటాయో దీని చరిత్ర అలాగే అవుతుంది? దేశభక్తుల పెళ్ళాల్నీ, తల్లుల్నీ, చెల్లెళ్ళనీ అవమానించడం అది పోలీసు వాళ్ళ పవిత్ర కర్తవ్యం ఈ ఎమర్జెన్సీలో–"

"మరి ఆవిడ యిలాంటి అవమానాలకు తట్టుకోగలదా?"

"దేశభక్తుని భార్య కావడం అవమానం అయితే తట్టుకోలేరు."

చాలాసేపు రాజకీయాలు మాట్లాడుకున్నాం దేశం ఒక అంధకారయుగంలో వుంది. ఇందులోంచి జాతి మొత్తం ఎలా బయటపడుతుందోనని ఆలోచించాం.

కోట్లాది భారతీయుల గురించి వారి కష్టాల గురించి నా మిత్రుడు ఆలోచిస్తున్నాడు. నేను నా మిత్రుడి భార్య, పిల్లలు వారి కుటుంబం పడే కష్టాల్ని గురించి మాత్రమే ఆలోచించ గలుగుతున్నాము

II

శివప్రసాదరావును నా పక్క వాటాలోకి నేనే తెచ్చుకున్నాను. ఎక్కడికి వెళ్ళినా మేమిద్దరం కలిసే వెళ్ళేవాళ్ళం. అతని వాదనా పటిమను, విశ్లేషణా శక్తిని నేను మెచ్చుకునేవాడిని. నా చొరవను, ధైర్యాన్నీ, సాహసాన్ని అతను పొగిడేవాడు. యథాప్రకారం అతనూ అతని విజిటర్సూ. చిన్న చిన్న మీటింగ్సూ, తిరుగుళ్ళూ అతని రాజకీయాలూ మామూలు మనుషులకి అర్థమయేని కావు. వీటిని మినహాయిస్తే అతను గొప్ప స్నేహశీలి, సారస్వతప్రియుడు, చక్కని ఉపాధ్యాయుడు, కార్యకర్త అతనిలో అరాచకత్వం కాని, అశాస్త్రీయమైన ఉద్వేగంగాని వుండేది కాదు. ఎవరేపని చెప్పినా మీద వేసుకునేవాడు. విసుగూ అలసటా లేని మనిషి.

ఓ రోజు రాత్రి–నా తలుపుమీద ఎవరో ఏడుస్తూ బాదుతున్నారు. నిద్దట్లో లేచి తలుపు తెరవగానే శివకాంత నన్ను పట్టుకుని ఏడుస్తూ నా కాళ్ళమీద వాలిపోయింది. ఆ ఏడుపులో నాకు తెలిసింది–నా మిత్రునికి రోడ్డు మీద ఆక్సిడెంటయిందట – ఆటో వాళ్ళు తీసుకెళ్ళి గవర్నమెంటు ఆస్పత్రిలో చేర్చారట.

ఆమెను ఓ దార్చి ఆ రాత్రి ఆటోలో ఆమెను తీసుకుని ఆసుపత్రికి వెళ్ళి శివప్రసాదరావుని చూశాను. అతనికి మైనర్ ఫ్రాక్చర్, మైనర్ ఇంజరీస్ తగిలాయి.

అప్పుడతను రిక్షా తిరగబడిందనీ, తన కేమీ ఫరవాలేదనీ, ఆ రిక్షావాలా సంగతి చూడవలసిందనీ, అతని కేమైనా సహాయం చేయవలసిందనీ కోరాడు.

అప్పుడతని భార్య- ఇలా వేళాపాళా లేకుండా, స్నేహితులకోసం, వారి కోసం, వీరికోసం, రైలు స్టేషన్లకీ, బస్స్టాండ్లకీ తిరగవద్దనీ, బయటపనులు తగ్గించుకోమని చెప్పమంది.

"నీతో సినిమాకెళ్ళి వస్తూండగా పడిపోకూడదా రిక్షాలోంచి-" అని తనని వెటకారం చేసినందుకు ఆమె చిన్న బుచ్చుకుంది.

ఆ యాక్సిండెంట్ జరగడంవలన వారిద్దరూ చాలా క్లోజ్ అయారు.

"ఈవిడ పెంకితనం, నా మీద జులుం ఎక్కువయిపోయిందండీ"అని అతను శివకాంతను చూపించి నవ్వాడు. "ఆవిడ అలా పేరంటానికో పెళ్ళికో వెళ్ళినట్లు ముస్తాబు చేసుకుని ఆసుపత్రికి వెళ్తుందేమిటండీ" అని మా ఆవిడ కామెంట్ చేసింది.

"శుభ్రంగా నీటుగా వుండక ఏడుపు మొహంతో వుండమంటావా?" అన్నాను.

"అబ్బే- మీకు తెలియదు లెండి "అని మా ఆవిడ విసుక్కుంది. తన భర్తను అన్య మార్గాలనుంచి తనవేపుకు తిప్పుకోవాలని 'శివకాంత' తన ఆకర్షణను శ్రద్ధగా పెంచు కోవడం మా ఆవిడ గమనించింది కాని నేను గమనించలేక పోయాను.

"స్పెషల్ రూమూ స్పెషల్ వార్డూనూ - ఈవిడెప్పుడూ అతడ్ని రాసుకుంటూ పూసుకుంటూ ఆ మంచంమీదే ఎక్కి కూర్చుంటుంది.

"అయితే-"

"ఎవరూ లేనప్పుడు ఆ మానవుణ్ణి ఈవిడ ఏమి యిబ్బందులు పెట్టేస్తూందో ఏమిటో" అని పైకి ఆకాశంవైపు చూసింది.

"అబ్బ-ఏమి బుర్రలర్రా మీవి-" అని నవ్వేశాను. ఇల్లాలుకూడా శారీరక ఆకర్షణను ఆయుధంలావాడాలా-అని కొంచెం ఆలోచించి నా బుర్ర పాడుచేసుకున్నాను. శివకాంతమీద నాకు జాలికలిగింది.

▯

ఎమర్జెన్సీ చివరి దశలో మరోసారి ఓ పాత హోటల్లో ఓ రూములో మళ్ళీ కలుసుకున్నాను అతని ఆహ్వానంమీదే. సమోసాలు తిని, చా త్రాగాము. కష్టసుఖాలు చెప్పుకున్నాం. కొంత సేపయాక టాపిక్ శివకాంతమీదకు మళ్ళింది అతనే అన్నాడు.

"మా వూరు వెళ్ళానండోయ్" అని.

"మీ ఆవిడ్ని కలుసుకున్నారా? మాట్లాడారా? ఏ మయింది?" అని ఆదుర్దాగా అడిగా.

మళ్ళీ నవ్వాడు– "మా వాళ్ళు వున్న వీధికి రెండుఫర్లాంగుల దూరంలో వున్నా కాని కలుసుకోలేకపోయా"

"అదేమిటి? అన్యాయం–"

"ముఖ్యమంత్రి ఊళ్లో కొచ్చాడు–ఊర్నిండా పోలీసులు మఫ్టీలో దిగిపోయారు. వీధిలోకి రావడానికీ, కదలడానికీ వీలులేకపోయింది. ఒకరిద్దరు ముఖ్యమైన మిత్రులకి కనిపించి వెనక్కు వచ్చేశాను."

"మరి ఆవిడ –"

"ఆవిడకు నేను వచ్చి వెళ్ళిపోయానని తెలిసి చాలా కోపంవచ్చి వుంటుంది. ఏం చేస్తా?"అని గాలిలోకి చేతులు విసురుతూ నవ్వాడు.

నాకు నోటమాట రాలేదు.

II

అతను కులాసాగానే వున్నాడనీ, కుటుంబ విషయాలన్నీ అతనికి తెలిపాననీ, ఆరోగ్యంగా, మునపటంత ఉత్సాహంగా వున్నాడనీ నేను శివకాంతకు భోగట్టా అందేలా ఉభయులకీ సంబధించిన మిత్రులకి తెలియపరిచే వాడిని.

శివకాంత ఎలావుందని అడిగినప్పుడల్లా ఎవరూ నాకు సంతృప్తి కలిగేలా చెప్పలేక పోయారు. పరిస్థితులను అర్థం చేసుకుందా? ఏవిటి ఆవిడ ధోరణి– అని అడిగితే–ఆమె మరింత బిగుసుకుపోయిందని అన్నారు. ఎవరెంత చిన్న సహాయం చేయబోయినా అవమానంగా ఫీలై నిరాకరిస్తుంది. భర్త యూజీలో వున్న స్త్రీకి ప్రయివేటు సంస్థలలో పిలిచి ఎవరు ఉద్యోగం యిస్తారు? అగ్ర వర్ణస్తులమనే అభిజాత్యంకూడా ఆమెను ఓ మెట్టు క్రిందకు దిగి ఆలోచించనివ్వలేదు.

బయటకు వెళ్ళడం మానుకుంది. పేరంటాలు, పుట్టిన రోజులు, పెళ్ళిళ్ళూ. వేడుకల సమయాల్లో భర్తను గురించిన ప్రసక్తి వస్తుందనే భయంతో కాలు బయటపెట్టలేదు. ఎంతో ఇష్టపడి వెళ్ళే సినిమాలు బోరుకొట్టాయి అన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది కుటుంబ బాధ్యతను స్వీకరించి సంసారాన్ని నడపడం–జాయింట్ ఫామిలీ కాబట్టి సరిపోయింది. ఉమ్మడి ఆస్తులమీద గీకుతున్నారు.

భార్యభర్తల్ని, తల్లీకొడుకుల్నీ, తండ్రీబిడ్డల్ని విడదీసే రాజకీయాలంటే ఆమెకు గల వైముఖ్యం మరింత పెరిగిందే కాని తగ్గలేదు. భర్త స్నేహితవర్గంలో ఏ ఒకరో యిద్దరోతప్ప మిగతా అంతా తమ కుటుంబానికి ద్రోహం చేసిన వారిలా కనిపించారు. ఎవరి పిల్లలతో వారు కాపరం చేసుకుంటున్నారు. ఎవరి ఉద్యోగాలు వారు చేసుకుని కుటుంబాలు చూసుకుంటున్నారు. తనకే ఎందుకు యిలా జరగాలి? ఎందుకు ఆయన్ను నిలబెట్టుకోలేకపోయాను–నాకే, నా పిల్లలకే ఈ అన్యాయం జరగాలా–అని కుమిలిపోయేది.

చివరకు అతనిపట్ల గల వ్యతిరేక భావనతప్ప. అతను అనుసరించిన పంథాపట్ల విముఖత్వం తప్ప-ఆమెలో దేశభక్తి పెరగలేదు.

ఇది యిలా వుండగా స్కూలు కెళ్ళిన పిల్లలిద్దరూ పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి-

"అమ్మా అమ్మా మనం ఎవరం?"అని అడిగారట.

"నువ్వేం చెప్పావు?"అని చిన్నవాడిని అడిగిందట.

వాడు "మేం బ్రామ్మలం"అన్నాడుట. పెద్దాడు అది తప్పని తమ్ముడ్ని ఖండించాడుట.

"మరి నువ్వేం చెప్పావురా?"అని శివకాంత పెద్దవాడి నడిగింది.

"మేం కమ్యూనిస్టులం అని చెప్పానమ్మా" అన్నాడు వాడు. శివకాంత తెల తెల బోయింది. ఏడిచి తల మొత్తూ కుందిట ఈ వివరాలన్నీ నాకు చెబుతూ, ప్రసాదరావు శ్రేయోభిలాషి-"కాలమే ఆవిడ మనస్థితిని చక్కదిద్దాలి. అంతే"అన్నారు.

"అతను వస్తాడు. మళ్ళీ సంసారం చక్కబడుతుందని ఆమె ఆశిస్తోందా?"

"పిల్ల లేవో అడిగినప్పుడు ఆశగానే చెపుతుంది.కాని తన స్టేటస్‌ని అతను డేమేజి చేసినందుకు ఆవిడ చాలా బాధపడుతోంది."

"ఏవిటా స్టేటస్?"

"భర్త వదిలేసిన స్త్రీగా మిగిలిపోవడం అన్యాయం కాదా?"

"అతనీవిడ్ని కూడా లోపలికి లాక్కోవచ్చనుకుంటానే-"

"ఈవిడ రహస్య జీవితానికి పనికిరాదు."

"మరి ఉప్పూ,పులుసూ తినే మనిషికదా, కోరిక కలగకుండా ఉంటుందా?"

"ఏ చేస్తుంది? ఏడుస్తుంది- పాపం!"

"మనవాడ్ని యిందులోంచి బయటకు లాగేమార్గం ఏదన్నా ఆలోచించాలి."

II

"మీ వాడిమీద ఛార్జెస్ ఏమీ లేవు. వచ్చి మాకు లొంగిపోమనండి" అన్నారు పోలీసులు. ఆ ముక్క అతను వినలేదు, మళ్ళీ ఓ సారి ఓ వర్కర్ ఇంట్లో కలిశాడు.ఎమర్జెన్సీ గురించి మాట్లాడుకున్నాం. పరిపాలించేవారి నిజస్వరూపం ప్రజలకు బాగా తెలిసిపోయింది. మా పని తేలికయింది పరిపాలకులే రివల్యూషన్ ఆవశ్యకతను అది రావటానికిగల ఛాన్సెస్‌ను స్పీడ్ అప్ చేస్తున్నారు.ఎవరు వచ్చినా వీరు పేదప్రజలకు ఏమీ చేయలేరు. ఎమర్జెన్సీవలన బ్రహ్మాండమైనా అవేకినింగ్ ప్రజలలో వస్తున్నదని అన్నాడు.

ఆ వర్కర్ భార్య మమ్మల్ని పలకరించింది. మాకు టీ యిచ్చింది. ఆవిడతో మనవాడు వాళ్ళ పిల్లవాడి చురుకుదనం అల్లరి గురించి మాట్లాడాడు. ఈవిడ కూడా తనకు ఉద్యోగం చేయాలని వుందని అన్నది. చూస్తా, అతనికి కూడా చెప్పి ఒప్పిస్తానని మనవాడు అన్నాడు. ఆవిడ పని చేసుకునేప్పుడు, పిల్లల్ని ఓ కంట కనిపెట్టడం. వారి చదువు

గురించి కనుక్కోవడం చేస్తున్నానన్నాడు. మొదట్నుంచీ నేను గమనించాను. చాలా మంది పరాయి స్త్రీలు మనవాడితో చాలా చనువుగా వుంటారు. మంచీ చెడూ అతనితో చెప్పుకుంటారు, ప్రసాదరావుని ఓ కుతూహలకరమైన ప్రశ్న అడిగాను.

"అందరూ నీలాటివారు లేరనుకో - ఈ వర్కర్స్ ఇళ్ళలో యూజిలో వున్నవారికి ఆ ఇంటి స్త్రీలతో తప్పక చనువు ఏర్పడుతుంది. వీరంతా స్త్రీ సంబంధం లేక అలమటించిపోతూ వుంటారు. ఇలాటి పరిస్థితుల్లో నిగ్రహించుకోలేని సందర్భాల్లో ఆతిథ్యం యిచ్చిన ఆసామీకే ఎసరు పెట్టినట్లవుతుందికదా-" అన్నాను.

"అప్పుడప్పుడు అలాటివి జరిగినపుడు పెద్దలు సరిచేస్తారు"

"ఏమిటి సరిచేస్తారు?"

"ఇలాటివి అవతలి పెద్దలక్ష్యం- కోట్లాది ప్రజల విముక్తి కోసం ఇగ్నోర్ చేయవలసి వస్తుంది."

"మరి సెక్సుబాధలు తట్టుకోడం కోసం మీరంతా ఏం చేస్తారు?"

"ఇళ్ళకు వెళ్ళి రహస్యంగా కలసి వస్తారు. లేదా తమ తమ భార్యలను ఎక్కడికయినా రప్పించుకుంటారు దూతల ద్వారా-"

"మరి వ్యభిచార గృహాలకు వెళ్ళరా?"

"వెళ్ళరు, వెళ్ళకూడదు. బ్రోతల్స్‌లోని స్త్రీలను కూడా పీడిత ప్రజానీకం లోకి చేర్చి, వాళ్ళను మళ్ళీ సెక్స్ దోపిడీకి గురిచేయడం తప్పు. రెండోది, వాళ్ళకు అలవాటు పడితే ఎప్పటికో ఒకప్పుడు శత్రువుకి తేలికగా దొరికిపోతారు."

"ఇప్పుడు యిలా యూజి జీవితం గడువుతున్న స్త్రీలకు కూడా కోరికలుంటాయికదా? వారు ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక కాలు జారచ్చు. అవునా కాదా?"

"ఇవన్నీ చచ్చు ప్రశ్నలండీ- ఆ విధంగా బలవత్తరమైన వాంఛలకు లోబడిన స్త్రీలు అందుకై ఏమైనా చేస్తే అదితప్పు కాదండీ. సెక్స్ నేరాల్ని తేలిగ్గా క్షమించేస్తాం, దేశభక్తుడి స్త్రీని వ్యభిచారంలోకి దింపితే అది ఆ పరిస్థితుల్ని కల్పించిన సమాజానిది తప్పవుతుంది. ఆ తప్పు స్త్రీది కాదు."

"మరి మీరు శివకాంతతో కొన్నాళ్ళు గడిపి ఆమెకు సంతోషం కలిగించడం అవసరం అని నేను అంటాను" అన్నాను వాదనకు.

"నేనలా అనుకోవడంలేదు. ఆమె అందుకు పనికిరాదు" అన్నాడు ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూ.

నాకు కాస్త చిరాకు వేసింది. అతని పిడివాదనకు-

"ఆమె ఎందుకు పనికి రాదు?"

"సమావేశాలకు, సమాగమానికి ఆవిడ పనికి రాదు. ఆమె తత్వం నాకంటే మీకు ఎక్కువ ఎలా తెలుస్తుంది?"

"ప్రయత్నించి ఆవిడకో అవకాశం యివ్వరాదా?"

"నేను ఫ్రీగా మూవ్ అయ్యే పరిస్థితులు వచ్చినప్పుడు అలా చేస్తే చేయవచ్చు."

"కాదు ఆమెను సంతోష పెట్టాలి, అది కనీస బాధ్యత మానవత అనిపించుకుంటుంది."

అతను మళ్ళీ పకపక నవ్వాడు.

▯

అనుకోకుండా-పార్లమెంటు ఎన్నికలు జరిగాయి. పాత ప్రభుత్వం, దాని పార్టీని మూకుమ్మడిగా ప్రజలు తిరస్కరించారు ఎమర్జెన్సీ ఎత్తివేశారు. జైళ్ళలోంచి ముందు స్మగ్లర్సనీ! ఆలోచించి కొంతమంది దేశభక్తుల్నీ, మిగతావాళ్ళనీ విడుదల చేశారు. బూర్జువా లిబరల్స్ మితవాదులు అధికారంలోకి వచ్చారు. ఒక కుటుంబానికి దేశ రాజకీయాల మీద గుత్తాధిపత్యం ముగిసింది.

" ఏమండీ మనప్రసాదరావు బయటికొచ్చేశాడా? వాళ్ళ ఫామిలి గురించి ఏమయింది?" అని మా ఆవిడ కుతూహలంగా అడిగింది.

"మన రాష్ట్రంలో యింకా ఎమర్జెన్సీనాటి పార్టీయే అధికారంలో వుంది. ఇప్పుడు బయటకు వచ్చినా మళ్ళీ లోపలికి తోసి మూసేస్తారు. రాకూడదు. ఇంకా వేచి చూడాలి"అని చెప్పాను.

▯

శివకాంతనీ, అతడినీ తరచూ కలిపితే, అతను యీ మారిన పరిస్థితుల్లో- నెమ్మదిగా అటునుంచి యిటు వచ్చి కుటుంబంవైపు మొగ్గి పూర్వజీవితం కొనసాగించవచ్చని మాకు మనసులో మారుమూల ఒక ఆశాకిరణం అవలేశంగా మెదులుతోంది. మా స్నేహితు లంతా కొంత గ్రవుండ్ ప్రిపేర్ చేశారు. ఏదో ముహూర్తంలో అతను వచ్చేస్తాడు. ఓపిక పట్టమని శివకాంతకు 'హింట్'యిచ్చారు.

▯

ప్రసాదరావు వెళ్ళాడా? శివకాంత ఏమంది? వారు కలుసుకున్నారా? ఈ ప్రశ్నలు మమ్మల్ని సస్పెన్స్‌లో ముంచి చంపుతున్నాయి. ఇంతలో దివి సీమలో ఉప్పెన వచ్చింది. కోస్తా ఆంధ్ర శోక సముద్రంలో మునిగిపోయింది. అలాటి రోజుల్లో ఓ రోజున ప్రసాదరావు ఏమీ జరగనట్లే ఎప్పట్లానే నవ్వుకుంటూ మా యింటికి వచ్చాడు. మా ఆవిడ పెసరట్లకు నానవేసిన పెసరపప్పు రుబ్బుతోంది. అతన్ని చూడ్డానికి పెసరపప్పు రుబ్బుతున్న చేత్తో వచ్చి 'తప్పిపోయిన తమ్ముడ్ని' చూసినట్లు చూసి - పెసరట్లు చేసిపెట్టి తినిపించింది సాదరంగా.

"అక్కడంతా ఎలా వున్నారు?" అని అడిగింది.

"నేనింకా అక్కడకు వెళ్ళలేదమ్మా. ముందిక్కడికే వచ్చా" నన్నాడు.

"మూర్ఖుడు" అనుకుంది మా ఆవిడ.

తి తి తి

ఓ రోజు ఫలానా సెంటరుకి రావలిసిందని ఫోన్ వచ్చివది. అక్కడతను నా కోసం కిల్లీకొట్టు దగ్గర నిలబడి ఎదురుచూస్తున్నాడు.

"ఈ ఊళ్ళో చెత్త సినిమా ఎక్కడ ఆడుతోంది?"

అన్నాడు.

చెప్పా.

"ఆ సినిమా హాల్లో కూర్చుందాం పదండి" అన్నాడు. టిక్కెట్లు కొనుక్కుని ఆఖరి క్లాసుకి ముందు క్లాసులో కెళ్ళి కూర్చున్నాం.

"ఇంటికెళ్ళి వచ్చా "నన్నాడు.

పొంగిపోయి చీకట్లో షేక్‌హాండిచ్చాను.

వివరాలింకా యిలా చెప్పాడు.

వెళ్ళిన తరువాత ముఖ్య స్నేహితులద్వారా రాయబారాలు జరిగాయట. అతను ఓ హోటల్లో రూములో వున్నాడు. ఆమె అక్కడకు వెళ్ళి ఆయన్ను కలుసుకుని ఆ రాత్రి ఆయనతో వుండవచ్చుట. వాళ్ళకు ఏ విధమైన డిస్టర్ బెన్స్ కలగకుండా గట్టి బందోబస్తు ఏర్పాటు జరిగిందిట.

ఆవిడకు ఎంత చెప్పినా ససేమిరా నేను లాడ్జింగ్ రూముకి రాను. మొగుడి దగ్గరకి ముండలా వెళ్ళలేను-వస్తే ఆయనింటికి ఆయన్ని రమ్మనండి అంతేనందిట.

"నేను చెప్పాను కదా-" అని ఫ్రెండ్స్ మీద విసుక్కున్నాడు ప్రసాదరావు. ఇతను విరగని శివధనుసు, ఆమె శోకించని సీత. వీళ్ళను కలపడానికి వాల్మీకి కూడా పనికి రాడు.

ఆ మర్నాడు ప్రసాదరావే తెల తెల వారుతూండగా ఉషోదయం మేలుకొలుపులా వెళ్ళి తలుపు తట్టాడట. శివకాంతే వచ్చి తలుపు తీసిందట. ఆమె భుజంమీద చేయి వేసి లోపలికి నడిచి తనకు అలవాటైన గదిలో ఆమె మంచం మీద చుట్టంలా వచ్చి కూర్చున్నాడట. ఆమె కాఫీ కాచి పట్టుకు వచ్చిందిట. నిద్రపోతున్న పిల్లల్ని లేపాడట.

ఇంతలో తల్లికూడా వచ్చి కావిలిచుంకుని ఏడ్చిందట. ఏడిస్తే యిప్పుడే వెళ్ళిపోవాల్సి వస్తుందమ్మా అన్నాడ్ట. ఏమీ జరగనట్లే- ఈ మధ్యన ఈ వియోగమంతా మిథ్య అన్నట్లు గడిపారట. తల్లి కొడుక్కి యిష్టమని పప్పుచారు చేసి దగ్గర కూర్చుని తినిపించిందట.

శివకాంతని, పిల్లలని తీసుకుని రిక్షాలో ఓ మ్యేట్ని సినిమాకుకూడా వెళ్ళొచ్చారట. అస్సలేమీ జరగనట్లే నిన్నటి నుండి ఈవాళ ఉదయించినట్లు-'స్మాల్ నతింగ్స్' చెప్పు కున్నారట.

– సినిమాహాలు నుంచి వచ్చేసరికి, వాళ్ళమ్మ స్వయంగా కొడుకూ కోడలికోసం వణికే ముసలి చేతులతో పడకటిగదిని సర్ది అలంకరించి, పటాల బూజుల్ని తడిచి, కొత్త దుప్పట్లు వేసి -అగరొత్తులు వెలిగించి పెట్టిందిట. ఓ పళ్ళెంలో మల్లెపూలు కుప్పపోసి వున్నాయి.

ప్రసాదరావు యిలా యింట్లోకి అడుగుపెట్టాడో లేదో అతనికోసం ఆటో వచ్చింది. అతను వెనక్కు తిరిగి చర చరా తను నమ్మిన ప్రపంచంలోకి వెళ్ళిపోతున్నాడు.

శివకాంత గుమ్మం పొదిగిటన నిలబడి మాయమవుతున్న భర్తకేసి చూస్తోంది.

తల్లి కోడలి తరపున నోరు చేసుకుని అడిగింది.

"నాయనా ఈ రాత్రికి వుండిపోరాదురా?" అని. అతను ఆటోలో ఎక్కబోతూ వెనుదిరిగాడు.

"మీరిద్దరూ" అని రెండు వేళ్ళలో వారిద్దర్నీ గుచ్చి చూపుతూ "కోట్లాది పేద ప్రజానీకానికి తల్లులు–" అని అగరొత్తుల పొగ వస్తున్న పడక గదికేసి చూపించి "మీరిట్లాటి పని చేయకూడదు" అని ఆటో ఎక్కేశాడట.